บทบาทของรูปแบบความผูกพัน และรูปแบบการอนุมาน ต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์

The Roles of Attachment Styles and Attribution Styles towards Relationship Satisfaction

พงศ์มนัส บุศยประทีป และ จรุงกุล บูรพวงศ์*

Phongmanus Budsayaprateep and Jarungkul Burapavong*

ABSTRACT

The purpose of this research was to examine the direct effects of the anxious and avoidant attachment styles on relationship satisfaction, and the indirect effects via the attribution style—loci of the causes, stability of the causes, globality of the causes, and responsibility and blame of the partner for the situations—in negative, romantic relationship situations. Four hundred and fifty four undergraduate students, either currently or previously in a relationship, completed a battery of questionnaires assessing their attachment styles, attribution styles, and relationship satisfaction.

Structural equation modeling revealed that an anxious attachment style did not have a significant direct effect on the relationship satisfaction, but an indirect effect via this attribution style was significant. On the contrary, an avoidant attachment style had a direct effect on the relationship satisfaction without having an indirect effect via attribution styles.

Keywords: relationship satisfaction, attachment styles, attribution styles

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของรูปแบบความผูกพันในความสัมพันธ์เชิงคู่รัก ด้านวิตกกังวล และด้านหลีกหนี ต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ และอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านรูปแบบการอนุมานสถานการณ์ทางลบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ในด้านที่มาของสาเหตุ ความคงทนของสาเหตุ การแผ่ขยายของสาเหตุไปยังสถานการณ์อื่น และการอนุมานความรับผิดชอบและการกล่าวโทษ กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 454 คน ที่มีคู่รักในปัจจุบันหรือเคยมีคู่รักโดยตอบแบบสอบถามที่ประกอบด้วยมาตรวัดรูปแบบความผูกพัน รูปแบบการอนุมาน และความพึงพอใจในความสัมพันธ์

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

Faculty of Psychology, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand.

* Corresponding author, e-mail: jarungkul@gmail.com

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพบว่า รูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวลไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีอิทธิพลทางอ้อมทางลบโดยส่งผ่านรูปแบบการอนุมานด้านต่าง ๆ ส่วนรูปแบบความผูกพันด้านหลีกหนีมีอิทธิพลทางตรงทางลบต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ โดยไม่มีอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านรูปแบบการอนุมานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ รูปแบบความผูกพัน รูปแบบการอนุมาน

บทนำ

ความสัมพันธ์เชิงคู่รัก (romantic relationship) เป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจ และการศึกษาอย่างสม่ำเสมอในศาสตร์ทางพฤติกรรมของมนุษย์ เนื่องจากความรักเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับบุคคลทั้งในวัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ (Erikson, 1975) และบุคคลมักอยู่ในบริบทของความสัมพันธ์เชิงคู่รักทั้งในชีวิตการเรียน การทำงาน ชีวิตสมรส และชีวิตครอบครัว ทำให้ตัวแปรนี้ส่งผลต่อพฤติกรรมหลากหลายด้านของเราอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

งานวิจัยของ Monroe, Rohde, Seeley, and Lewinsohn (1999) พบว่าเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเครียดและปัญหาโรคซึมเศร้าที่สำคัญที่สุดของวัยรุ่น ได้แก่ ปัญหาการเลิกราหรือยุติความสัมพันธ์ของคู่รัก ดังนั้น ปัจจัยที่จะให้ความสัมพันธ์คงอยู่ได้นานและราบรื่นจึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับการศึกษาวิจัย โดยในปัจจุบันนักจิตวิทยาพบว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่จะคงไว้ หรือยุติความสัมพันธ์ได้แก่ ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ (relationship satisfaction) หรือความรู้สึกของบุคคลต่อความสัมพันธ์ระหว่างตนและคู่รักว่าดีเพียงพอ หรือตรงกับความต้องการของตนเพียงใด โดยเน้นว่าความรู้สึกของบุคคลมีความเป็นอัตนัย (subjective) หรือขึ้นอยู่กับการรับรู้ของบุคคลนั้น ซึ่งอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ได้ (Hendrick, Hendrick, & Adler, 1988) ดังนั้น ตัวแปรทางบุคลิกภาพ หรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ที่ส่งผลให้บุคคลตีความ และรับรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตน จึงเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่น่าจะส่งผลอย่างมากต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ เช่น จากงานวิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ (Five-factor model of personality) กับความพึงพอใจในความสัมพันธ์ โดยบุคคลที่มีบุคลิกภาพการเปิดตัว (extraversion) สูง หรือความเป็นมิตร (agreeableness) สูง จะมีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ที่สูง ส่วนบุคคลที่มีความไม่มั่นคงทางอารมณ์สูง (neuroticism) จะมีความหึงหวงและต้องการครอบครองคู่รัก (possessive) และยึดติดในตัวคู่รัก (dependent) สูง ทำให้มีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ต่ำ (White, Hendrick, & Hendrick, 2004)

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาตัวแปรทางบุคลิกภาพตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ ได้แก่ รูปแบบความผูกพัน (attachment styles) และรูปแบบการอนุมาน (attribution styles) ซึ่งทั้งสองตัวแปรต่างเกี่ยวข้องกับการรับรู้ตนเอง คู่รัก และสถานการณ์ในความสัมพันธ์เชิงคู่รัก การศึกษาตัวแปรดังกล่าวจะทำให้เข้าใจที่มาของความพึงพอใจในความสัมพันธ์เชิงคู่รักได้ชัดเจนขึ้น และจะเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดียิ่งขึ้นในสังคมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอิทธิพลของรูปแบบความผูกพันในความสัมพันธ์เชิงคู่รัก ทั้งมิติด้านวิตกกังวล และด้านหลีกหนี ทั้งทางตรงต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ และทางอ้อมโดยส่งผ่านรูปแบบการอนุมานสถานการณ์ทางลบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ในมิติที่มาของสาเหตุ ความคงทนของสาเหตุ การแผ่ขยายของสาเหตุไปยังสถานการณ์อื่น และการอนุมานความรับผิดชอบและการกล่าวโทษ

การตรวจเอกสาร

รูปแบบความผูกพันและความสัมพันธ์เชิงคู่รัก

ทฤษฎีรูปแบบความผูกพัน (attachment styles theory) เป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีความผูกพัน (attachment theory) ซึ่งเสนอโดย Bowlby (1969) ตัวแปรความผูกพันเป็นตัวแปรทางบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ตนเองและโลกภายนอกในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนในวัยทารกและผู้เลี้ยงดูหลัก ซึ่งจะส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์กับทั้งผู้เลี้ยงดูนั้น และบุคคลอื่น ๆ ในอนาคตต่อไปด้วย หากผู้เลี้ยงดูให้ความรัก และตอบสนองความต้องการของเด็ก ก็จะก่อให้เกิดความผูกพันแบบมั่นคงเด็กจะมองตนเองว่ามีคุณค่าควรแก่การได้รับความรัก จะไว้วางใจผู้เลี้ยงดู และมองโลกภายนอกว่าเป็นที่ที่ปลอดภัย แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับความรักความสนใจ และผู้เลี้ยงดูไม่ตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสม ก็จะก่อให้เกิดความผูกพันแบบไม่มั่นคง เด็กจะมองตนเองว่าไม่มีคุณค่าเพียงพอ ไม่ไว้วางใจผู้เลี้ยงดู และมองโลกภายนอกว่าไม่มั่นคง รูปแบบการมองตนเองและผู้เลี้ยงดูจะคงทน และเป็นสิ่งที่บุคคลใช้ในการมองตนเองเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ว่าตนมีค่าพอที่ผู้อื่นจะดีต่อหรือไม่ และมองโลกหรือบุคคลอื่นในอนาคตว่าจะให้ความใส่ใจหรือทำดีกับตนหรือไม่ในรูปแบบเดียวกับผู้เลี้ยงดู (Bowlby, 1973) ซึ่งกลไกของความแตกต่างของรูปแบบการมองโลกนี้ ก็ปรากฏในความสัมพันธ์เชิงคู่รักด้วย (Hazan and Shaver, 1987) โดยบุคคลมีรูปแบบความผูกพันที่ใช้ในการมองตนเองว่ามีคุณค่าควรแก่การเป็นที่รักของคู่รักหรือไม่ อีกทั้งมองว่าคู่รักมีคุณค่าเพียงพอที่ตนจะรักหรือไม่ด้วย

อย่างไรก็ตาม งานวิจัย และทฤษฎีต่าง ๆ ได้จำแนกรูปแบบความผูกพันในความสัมพันธ์เชิงคู่รักออกเป็นหลากหลายรูปแบบ งานวิจัยนี้เลือกใช้รูปแบบความผูกพันตามแนวคิดของ Bartholomew (1990) ที่แบ่งออกเป็น 2 มิติหลัก ๆ ตามทฤษฎีของ Bowlby (1973) ได้แก่ 1) รูปแบบของตนเอง หรือมิติวิตกกังวล (anxiety) ซึ่งแสดงถึงระดับความวิตกกังวลต่อการถูกทอดทิ้ง การไม่ได้รับความรัก ตลอดจนในการเห็นคุณค่าในตนเอง และความเชื่อใจในคู่รัก และ 2) รูปแบบของผู้อื่น หรือมิติหลีกหนี (avoidance) ซึ่งแสดงถึงระดับการหลีกหนีจากความสัมพันธ์ การเปิดเผยตนเองในความสัมพันธ์ และการพึ่งพาคู่รัก

งานวิจัย เช่น Collins and Read (1990) Cozzarelli, Hoekstra, and Bylsma (2000) และ Stackert and Bursik (2003) พบว่ารูปแบบความผูกพันที่มั่นคง (secure) หรือ รูปแบบที่มองว่าตนเองมีคุณค่าควรแก่การได้รับความรัก พร้อม ๆ กับมองว่าคู่รักของตนก็มีคุณค่าที่จะให้ตนรัก หรือหากเทียบตามแนวคิดของ Bartholomew (1990) ได้แก่ บุคคลที่มีระดับคะแนนวิตกกังวลต่ำ และระดับคะแนนหลีกหนีต่ำ จะมีระดับความพึงพอใจในความสัมพันธ์มากกว่ารูปแบบความผูกพันอื่น ๆ เพราะจะมองเห็นคุณค่าของตนเองมากกว่า ทำให้มีความหวาดระแวงว่าจะถูกทอดทิ้ง หรือคู่รักจะไม่รักน้อยกว่าและยังเห็นคุณค่าของคู่รักมากกว่า ซึ่งทำให้มีความสุขกับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับคู่รักมากกว่าอีกด้วย ในทางตรงกันข้ามรูปแบบความผูกพันแบบอื่น ๆ ซึ่งแสดงถึงความไม่มั่นคง (insecure) หรือ รูปแบบที่มองว่าตนเองไม่มีคุณค่าควรแก่การได้รับความรัก หรือคู่รักของตนไม่มีคุณค่าพอที่จะให้ตนรัก หรือทั้งสองอย่างควบคู่กัน ทำให้บุคคลมองเห็นคุณค่าของตัวเองน้อย ซึ่งนำไปสู่ความหวาดระแวง และการหึงหวง หรือการไม่เห็นคุณค่าของคู่รักเท่าที่ควร ส่งผลให้ไม่อยากใกล้ชิดกับคู่รัก และมีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

รูปแบบการอนุมานและความสัมพันธ์เชิงคู่รัก

รูปแบบการอนุมาน (attribution styles) (Abramson, Seligman, &Teasdale, 1978) เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการอนุมานหรืออธิบายสถานการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล เนื่องด้วยในสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ทางลบ หรือ

สถานการณ์ที่ทำให้บุคคลรู้สึกไม่ดี เช่น ผิดหวัง โกรธ หรือเสียใจ บุคคลจะมีรูปแบบการอนุมาน หรือวิธีการอธิบายว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนี้มีสาเหตุมาจากภายในตนเอง (internal) หรือสิ่งอื่น ๆ ภายนอก (external) สาเหตุนั้นมีความคงทนคือจะส่งผลต่อไปในอนาคตหรือไม่ (stability) และสาเหตุนั้นจะส่งผลแผ่ขยายไปยังสถานการณ์อื่น ๆ นอกจากสถานการณ์นี้หรือไม่ (globality) อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่มองโลกในแง่ร้าย (pessimists) จะมีรูปแบบการอนุมานที่ระบุว่าสถานการณ์นั้น ๆ มีสาเหตุมาจากตนเอง เป็นสาเหตุที่มีความคงทนคือจะก่อให้เกิดผลทำนองเดียวกันอีกในอนาคต และจะส่งผลทางลบแผ่ขยายไปยังสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย ดังนั้น จึงเกิดความรู้สึกสิ้นหวังและจะไม่ดิ้นรนเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ทางลบอื่น ๆ ในอนาคต เป็นการเข้าสู่ปรากฏการณ์การช่วยตัวเองไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้ (learned helplessness) ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่มองโลกในแง่ดี (optimists) จะมองว่าสาเหตุของสถานการณ์ทางลบนั้น ๆ มาจากสิ่งที่อยู่ภายนอกตนเอง เกิดขึ้นเป็นกรณีชั่วคราว ไม่มีความคงทน และจะไม่แผ่ขยายไปยังสถานการณ์อื่น ๆ (Abramson et al., 1978; Seligman, 1990)

บุคคลมีความแตกต่างกันในการอนุมานสาเหตุของสถานการณ์ทางลบที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงคู่รักเช่นเดียวกันกับสถานการณ์ทางลบอื่น ๆ แต่การศึกษาการอนุมานในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงคู่รักมีการประเมินที่มาของสาเหตุที่ละเอียดกว่า โดยบุคคลจะระบุที่มาของสาเหตุ (locus) ได้ 4 ทาง ได้แก่ ตนเอง (self) คู่รัก (partner) ลักษณะของความสัมพันธ์ (relationship) และสถานการณ์หรือสิ่งอื่น ๆ ภายนอก (situation) นอกจากนี้บุคคลจะอนุมานความรับผิดชอบ (responsibility attribution) ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การอนุมานว่าสถานการณ์ทางลบที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างตนและคู่รักนั้น คู่รักมีเจตนา (intention) ทำให้เกิดขึ้นหรือไม่ 2) คู่รักมีแรงจูงใจจากความเห็นแก่ตัว (motivation from selfishness) หรือไม่ และ 3) เป็นความผิดของคู่รักที่ควรได้รับการกล่าวโทษ (blame) หรือไม่ (Bradbury & Fincham, 1990)

งานวิจัยของ Fincham and Bradbury (1992) พบว่าบุคคลที่มีรูปแบบการอนุมานสาเหตุที่มองว่าเหตุการณ์ทางลบมีสาเหตุมาจากคนรัก สาเหตุมีความคงทน และส่งผลต่อสถานการณ์อื่น และการอนุมานความรับผิดชอบว่า คู่รักกระทำโดยเจตนา มีความเห็นแก่ตัว และควรได้รับการกล่าวโทษ จะมีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ต่ำ เช่น หากคนรักไม่ปลอบโยนเมื่อบุคคลกำลังรู้สึกไม่ดี ผู้ที่อนุมานว่าสาเหตุเป็นเพราะลักษณะนิสัยของคนรัก เช่น คนรักไม่มีความเห็นอกเห็นใจตน และลักษณะนี้จะยังคงอยู่ต่อไป และจะส่งผลต่อเหตุการณ์อื่น ๆ หากตนเดือดร้อนด้วย รวมทั้งมองว่าเหตุการณ์นี้คนรักควรเป็นฝ่ายรับผิดชอบ และเป็นความผิดที่ควรถูกกล่าวโทษ ดังนั้น ลักษณะการอนุมานเช่นนี้จะทำให้บุคคลรับรู้ถึงคนรักและความสัมพันธ์ในแง่ที่ไม่ดี และทำให้ไม่พอใจในตัวคนรัก รู้สึกสิ้นหวังในความสัมพันธ์ และจะมีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ต่ำ

ตัวแปรรูปแบบความผูกพัน และรูปแบบการอนุมาน นอกจากจะมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในความสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว รูปแบบความผูกพันยังมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการอนุมานด้วยเช่นกัน โดย Collins (1996), Collins, Ford, Guichard, and Allard (2006) และ Gallo and Smith (2001) พบว่าบุคคลที่มีระดับความวิตกกังวลและการหลีกหนีสูง มักจะอนุมานสาเหตุสถานการณ์ทางลบในแง่ร้ายกว่า

การศึกษางานวิจัยดังกล่าวทำให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรรูปแบบความผูกพัน รูปแบบการอนุมาน และความพึงพอใจในความสัมพันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานวิจัยของ Sumer and Cozzarelli (2004) ซึ่งทดสอบโดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation modeling: SEM) ผลการวิจัยพบโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 3 กล่าวคือ รูปแบบความผูกพันมีอิทธิพลทั้งทางตรงต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์

และมีอิทธิพลทางอ้อม โดยส่งผ่านรูปแบบการอนุมาน

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลระหว่างตัวแปรดังกล่าว เนื่องจากยังไม่เคยมีการตรวจสอบลักษณะนี้ในสังคมไทยมาก่อน อีกทั้งยังเป็นการศึกษาโครงสร้าง หรือองค์ประกอบของรูปแบบการอนุมานสถานการณ์ทางลบในความสัมพันธ์เชิงคู่รักให้มีความชัดเจนขึ้นด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 454 คน ที่กำลังอยู่ หรือเคยอยู่ในความสัมพันธ์เชิงคู่รักกับเพศตรงข้ามเท่านั้น ดังนั้น ผลที่ได้อาจไม่สามารถแผ่ขยายไปยังประชากรที่กำลังอยู่ในความสัมพันธ์เชิงคู่รักอื่น เช่น คู่รักเพศเดียวกัน หรือในระดับการศึกษาและอายุที่แตกต่างไปจากนี้

สมมติฐาน

สมมติฐาน 1 : รูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวลมีอิทธิพลทางตรงทางลบต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลทางอ้อมทางลบต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ส่งผ่านรูปแบบการอนุมาน

สมมติฐาน 2 : รูปแบบความผูกพันด้านหลีกหนีมีอิทธิพลทางตรงทางลบต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลทางอ้อมทางลบต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ส่งผ่านรูปแบบการอนุมาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เพื่อศึกษาอิทธิพลของรูปแบบความผูกพันและรูปแบบการอนุมานต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง

นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยระดับปริญญาตรีที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ ต้องมีคู่รักในปัจจุบัน หรือเคยมีคู่รักมาก่อน จำนวน 454 คน เป็นชาย 168 คน หญิง 286 คน อายุระหว่าง 18-24 ปี ส่วนใหญ่เป็นนิสิตคณะนิเทศน์ศาสตร์ 98 คน และคณะจิตวิทยา 72 คน และที่เหลืออยู่ในคณะต่าง ๆ อีก 13 คณะ

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ของ Hair, Black, Babin and Andeson (2010) ซึ่งเสนอว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณ 100 – 400 คน มีความเหมาะสมในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง และอาจจะใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากกว่านี้ได้หากโมเดลที่ใช้มีหลายองค์ประกอบ หรือเส้นทางอิทธิพลซับซ้อน โดยโมเดลของการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ซึ่งถือว่ามีจำนวนมากตามเกณฑ์ของ Hair ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 454 คน จึงเป็นปริมาณที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ผล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 มาตรวัดรูปแบบความผูกพันในความสัมพันธ์เชิงคู่รัก พัฒนาจากมาตรของปารณีย์ (2545) และมาตร Experiences in Close Relationships-Revised หรือ ECR-R ของ Fraley, Waller, and Brennan (2000) ซึ่งปารณีย์ใช้เป็นต้นแบบ โดยเลือกข้อกระทงที่ได้รับการแปลอย่างเหมาะสมแล้ว ผนวกกับข้อกระทงที่แปลเพิ่มเติมจากมาตรเดิม รวมทั้งสร้างข้อกระทงเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบความผูกพัน โดยสรุปแล้วได้มาตรวัดที่ประกอบด้วยข้อกระทงจำนวน 30 ข้อ เป็นมาตรวัดรูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวล 15 ข้อ และมาตรวัดรูปแบบความผูกพันด้านหลีกหนี 15 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 7 ระดับ ตั้งแต่ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึง 7 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ตัวอย่างคำถาม เช่น “ฉันพบว่าคู่รักไม่ต้องการใกล้ชิดฉันเท่าที่ฉันอยากให้เป็น” “ฉันชอบเก็บความรู้สึกที่แท้จริงของฉันไม่ให้คู่รักรู้” การทดสอบคุณภาพของมาตรวัดกระทำโดยนำไปเก็บ

ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 200 คน เป็นชาย 61 คน หญิง 139 คน และอยู่ในสถานะมีคู่รักในปัจจุบันจำนวน 102 คน เคยมีคู่รักแต่ปัจจุบันไม่มีจำนวน 98 คน ทั้งสองมิติมีค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายในเท่ากับ .91 และ .87 ตามลำดับ

2.2 มาตรวัดรูปแบบการอนุมานในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงคู่รัก ประกอบด้วย

2.2.1 สถานการณ์ทางลบในความสัมพันธ์ที่สำรวจมาจากการแจกแบบสอบถามแบบปลายเปิดให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 79 คน โดยมีคำสั่งดังนี้ "โปรดนึกถึงว่ามีเหตุการณ์ใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของคู่รักทั่วไป ซึ่งทำให้ทั้งสองฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรู้สึกแย่กับเหตุการณ์นั้น" แล้วคัดเลือกคำตอบที่บรรยายสถานการณ์ตรงกับบริบทที่ศึกษาและมีผู้ตอบในความถี่สูงสุด เป็นสถานการณ์ทางลบ 8 สถานการณ์ เช่น "คนรักของคุณเริ่มใช้เวลาอยู่กับคุณน้อยลง" "คนรักของคุณไม่ปลอบโยนเมื่อคุณกำลังรู้สึกแย่"

2.2.2 ข้อกระทงวัดการอนุมานสถานการณ์พัฒนาจากมาตรของ Fincham and Bradbury (1992), Collins (1996) และ Collins et al. (2006) โดยในแต่ละสถานการณ์มีการวัดมิติการอนุมาน (dimensions of attribution) 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติที่มาของสาเหตุ (loci) ประกอบด้วย 4 ข้อกระทง คือ สาเหตุจากคู่รัก จากตนเอง จากความสัมพันธ์ และจากสถานการณ์ 2) มิติการอนุมานความสิ้นหวัง (hopeless) ประกอบด้วย 2 ข้อกระทง คือ ความคงทนของสาเหตุ และการแผ่ขยายของสาเหตุ และ 3) การอนุมานความรับผิดชอบ (responsibility) ประกอบด้วย 3 ข้อกระทง คือ เจตนาของคู่รัก แรงจูงใจที่เห็นแก่ตัวของคู่รัก และความผิดของคู่รัก

โดยสรุปแล้ว มาตรวัดรูปแบบการอนุมานในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงคู่รักนี้ประกอบด้วย 8 สถานการณ์ทางลบ แต่ละสถานการณ์มีการวัด 9 ข้อ รวมแล้วมีจำนวน 72 ข้อ เป็นมาตรวัดประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 7 ระดับ ตั้งแต่ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึง 7 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง การทดสอบคุณภาพของมาตรกระทำโดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกับเครื่องมือในข้อ 2.1 โดยมีรายละเอียดในแต่ละมิติย่อยดังตารางที่ 1

Table 1 Items and Cronbach's Alpha of each measurement dimensions of the attribution styles questionnaire

Dimensions of attribution	Items	α
Locus		
1. partner	สาเหตุที่คนรักเป็นเช่นนี้มาจากตัวเขา	.80
2. self	สาเหตุที่คนรักเป็นเช่นนี้มาจากตัวฉัน	.72
3. relationship	สาเหตุที่คนรักเป็นเช่นนี้มาจากความสัมพันธ์ของเรา	.84
4. situation	สาเหตุที่คนรักเป็นเช่นนี้เป็นสาเหตุอื่น ๆ ที่มาจากสถานการณ์	.80
Hopeless		
5. stability	สาเหตุที่คนรักเป็นเช่นนี้จะคงทน ไม่เปลี่ยนแปลง	.87
6. globality	สาเหตุที่คนรักเป็นเช่นนี้จะมีผลกระทบต่อเรื่องราวอื่น ๆ ในชีวิตของเรา	.88
Responsibility		
7. intention	คนรักมีเจตนาที่จะเป็นเช่นนี้	.85
8. motivation from selfishness	คนรักมีแรงจูงใจที่เห็นแก่ตัวในเหตุการณ์	.91
9. blame	เหตุการณ์นี้เป็นความผิดของคนรัก	.90

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในโครงสร้างองค์ประกอบของตัวแปรรูปแบบการอนุมาน เนื่องจากงานวิจัยที่ผ่านมา (Collins, 1996 ; Collins et al., 2006 ; Corr & Gray, 1995 ; Fincham & Bradbury, 1992) ยังไม่พบโครงสร้างขององค์ประกอบที่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยจึงใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยโปรแกรม LISREL ในการทดสอบ ผลการวิเคราะห์ได้โครงสร้างของตัวแปรรูปแบบการอนุมานเป็นองค์ประกอบสองลำดับ โดยองค์ประกอบลำดับหนึ่งแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) องค์ประกอบที่มาของสาเหตุจากภายในความสัมพันธ์ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ ที่มาของสาเหตุจากคู่รัก จากตนเอง และจากความสัมพันธ์ 2) องค์ประกอบความสิ้นหวัง ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้คือ ความคงทนของสาเหตุ และการแผ่ขยายของสาเหตุ และ 3) องค์ประกอบการอนุมานความรับผิดชอบ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ เจตนาของคู่รักแรงจูงใจที่เห็นแก่ตัวของคู่รัก และความผิดของคู่รัก ส่วนองค์ประกอบลำดับสองประกอบด้วย 1 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบการอนุมาน จากการทดสอบโดยใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่าโมเดลใหม่ที่ได้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 15.14 ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .15 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .98 ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือ (RMR) เท่ากับ .04 ค่ารากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ .005

อนึ่งที่มาของสาเหตุจากสถานการณ์ถูกตัดออกจากองค์ประกอบที่มาของสาเหตุเนื่องจากงานวิจัยของ Collins (1996) และ Collins et al. (2006) เสนอว่าที่มาดังกล่าวไม่ใช่ตัวแปรที่มีผลในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในความสัมพันธ์ และจากการทดสอบโมเดลเปรียบเทียบก็พบว่าโมเดลที่ประกอบด้วยที่มาของสาเหตุจากสถานการณ์ไม่ตรงกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.3 มาตรวัดความพึงพอใจในความสัมพันธ์ พัฒนาจากมาตรวัดความพึงพอใจในความสัมพันธ์ของวาริน (2542) และมาตร Relationship Assessment Scale (RAS) ของ Hendrick (1988) ซึ่งวารินใช้เป็นต้นแบบ ผู้วิจัยพัฒนามาตรนี้ร่วมกับ สิริภรณ์ ระวังงาน นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเลือกข้อกระทงที่ได้รับการแปลอย่างเหมาะสมแล้ว ผนวกกับข้อกระทงที่แปลเพิ่มเติมจากมาตรเดิม รวมทั้งเพิ่มเติมข้อกระทงที่คิดว่ามีความเกี่ยวข้องในการวัดความพึงพอใจในความสัมพันธ์ สรุปแล้วได้มาตรที่ประกอบด้วยข้อกระทง 18 ข้อ เป็นมาตรวัดประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 7 ระดับ ตั้งแต่ 1 คือ ไม่ตรงเลย ไปจนถึง 7 คือ ตรงมาก ตัวอย่างคำถาม เช่น “คนรักของฉันมีลักษณะตามที่ฉันต้องการ” “ฉันคิดว่าคนรักห่วงใยในตัวฉัน” การทดสอบคุณภาพของมาตรกระทำโดยนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 180 คน เป็นชาย 53 คน หญิง 127 คน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายในเท่ากับ .91

มาตรทั้งหมดถูกจัดพิมพ์เป็น 2 ส่วน ส่วนแรกได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ส่วนที่สองคือชุดของแบบสอบถามประกอบด้วยเครื่องมือในข้อ 2.1-2.3

3. การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามที่ระบุเพียงว่าเป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับ “ความสัมพันธ์เชิงคู่รัก” ให้แก่ผู้ร่วมการวิจัยในชั้นเรียน โดยได้รับอนุญาตจากอาจารย์ผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ ให้เข้าไปเก็บข้อมูลในช่วงเวลาท้ายคาบเรียน หลังจากตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation modeling: SEM) โดยโปรแกรม LISREL

ผลการวิจัย

เพื่อความสะดวกในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรในการวิจัยมีความหมายดังนี้

RelaFc คือ องค์ประกอบความพึงพอใจในความสัมพันธ์
relasat คือ คะแนนความพึงพอใจในความสัมพันธ์
AnxFc คือ องค์ประกอบรูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวล
anx คือ คะแนนรูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวล
AvdFc คือ องค์ประกอบรูปแบบความผูกพันด้านหลีกหนี
avd คือ คะแนนรูปแบบความผูกพันด้านหลีกหนี
Attri คือ องค์ประกอบลำดับสองของรูปแบบการอนุมาน
Inner คือ องค์ประกอบรูปแบบการอนุมานที่มาของสาเหตุจากความสัมพันธ์
partn คือ คะแนนการอนุมานที่มาของสาเหตุจากคู่รัก
self คือ คะแนนการอนุมานที่มาของสาเหตุจากตนเอง
relat คือ คะแนนการอนุมานที่มาของสาเหตุจากความสัมพันธ์
Hopel คือ องค์ประกอบรูปแบบการอนุมานด้านความสิ้นหวัง
stabl คือ คะแนนการอนุมานความคงทนของสาเหตุ
pervs คือ คะแนนการอนุมานการแผ่ขยายของสาเหตุ
Respon คือ องค์ประกอบรูปแบบการอนุมานความรับผิดชอบ
intent คือ คะแนนการอนุมานเจตนาของคู่รัก
motiv คือ คะแนนการอนุมานแรงจูงใจที่เห็นแก่ตัว
blame คือ คะแนนการอนุมานการรับรู้ว่าคู่รักมีความผิด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นดังแสดงในตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรก็พบว่าอยู่ในทิศทางที่ตรงตามสมมติฐาน โดยรูปแบบความผูกพัน และรูปแบบการอนุมานในทุกมิติ มีสหสัมพันธ์ทางลบกับความความพึงพอใจในความ

Table 2 Items and Cronbach's Alpha of each measurement dimensions of attribution styles questionnaire (n = 454)

Variable	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. relasat	(.91)										
2. anx	-.53**	(.91)									
3. avd	-.70**	.55**	(.87)								
4. partn	-.18**	.29**	.15**	(.80)							
5. self	-.22**	.16**	.24**	.33**	(.72)						
6. relat	-.30**	.34**	.25**	.48**	.54**	(.84)					
7. stabl	-.41**	.44**	.36**	.35**	.24**	.45**	(.87)				
8. pervs	-.21**	.30**	.09*	.40**	.25**	.48**	.38**	(.88)			
9. intent	-.36**	.45**	.30**	.62**	.25**	.51**	.61**	.50**	(.85)		
10. motiv	-.40**	.45**	.31**	.51**	.19**	.46**	.61**	.50**	.82**	(.91)	
11. blame	-.34**	.32**	.26**	.45**	.15**	.39**	.52**	.42**	.68**	.74**	(.90)
M	5.18	3.03	2.96	4.57	4.13	4.17	3.05	4.40	3.77	3.48	3.21
SD	0.89	1.17	1.04	1.25	1.12	1.35	1.29	1.36	1.42	1.56	1.40

Note: The diagonal of this correlation matrix contains the Cronbach's Alpha.
*p < .05, two-tailed. **p < .01, two-tailed.

สัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และรูปแบบความผูกพันทั้งด้านวิตกกังวลและด้านหลีกหนีมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับรูปแบบการอนุมานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาถึงสถิติบรรยายของกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 2 จากคะแนนเฉลี่ยของเครื่องมือแต่ละตัวแปรต่ำสุดคือ 1 และคะแนนสูงสุดคือ 7 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ระดับค่อนข้างสูง (M = 5.18, SD = 0.89) มีคะแนนรูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวลและด้านหลีกหนีในระดับต่ำเล็กน้อย (M = 3.03, SD = 1.17 และ M = 2.98, SD = 1.04 ตามลำดับ) มีคะแนนรูปแบบการอนุมานที่มาของสาเหตุจากภายในความสัมพันธ์ทั้งที่มาจากคู่รักตนเอง และลักษณะความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง (M = 4.57, SD = 1.25; M = 4.13, SD = 1.12 และ M = 4.17, SD = 1.35 ตามลำดับ) มีคะแนนรูปแบบการอนุมานความคงทนของสาเหตุค่อนข้างต่ำ (M = 3.05, SD = 1.29) มีคะแนนรูปแบบการอนุมานการแผ่ขยายของสาเหตุในระดับปานกลาง (M = 4.40, SD = 1.36)และมีคะแนนรูปแบบการอนุมานความรับผิดชอบทั้งในด้านเจตนาของคู่รัก แรงจูงใจที่เห็นแก่ตัว และการรับรู้ว่าคู่รักมีความผิดในระดับต่ำเล็กน้อย (M = 3.77, SD = 1.42; M = 3.48, SD = 1.56 และ M = 3.21, SD = 1.56 ตามลำดับ)

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่าภายหลังการปรับแก้โดยอนุโลมให้ความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้สามารถสัมพันธ์กันได้ ผลปรากฏว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ซึ่งมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 = 16.10, df = 15, p = .38) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI = .99) ที่มีค่าเข้าใกล้ 1 และค่าประมาณของรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสอง (RMSEA = .01) รวมถึงค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR = .02) ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ โดยรายละเอียดของเส้นอิทธิพล (b) และค่าน้ำหนักบรรจุของแต่ละองค์ประกอบ (factor loading) แสดงดังแผนภาพที่ 1

จากการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรรูปแบบความผูกพันและรูปแบบการอนุมานที่มีต่อความพึงพอใจในความ

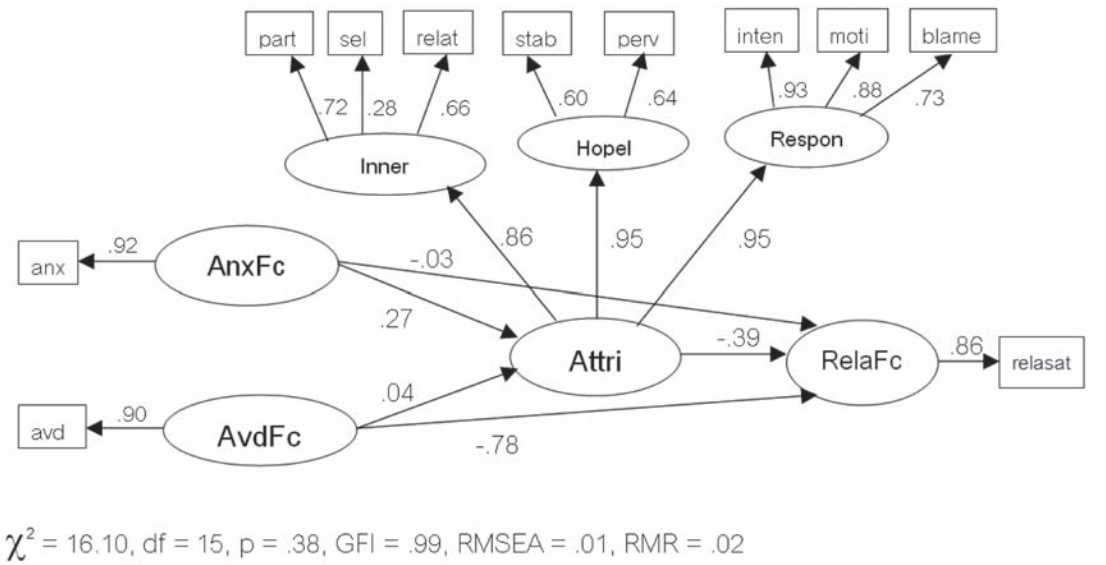

Figure 1 Relationship satisfaction model

สัมพันธ์ (แสดงในตารางที่ 3) พบว่า ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 บางส่วน โดยรูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวลมีอิทธิพลทางอ้อมทางลบต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์โดยส่งผ่านรูปแบบการอนุมาน (b = -.11, p < .01) แต่อิทธิพลทางตรงที่มีต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ไม่ถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ (b = -.03, p > .05) สรุปแล้วรูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวลมีอิทธิพลรวมต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ (b = -.14, p < .05)

ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อ 2 บางส่วน โดยรูปแบบความผูกพันด้านหลีกหนีมีอิทธิพลทางตรงทางลบต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ (b = -.78, p < .01) แต่ไม่มีอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านรูปแบบการอนุมานไปยังความพึงพอใจในความสัมพันธ์(b = -.01, p > .05) สรุปแล้วรูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวลมีอิทธิพลรวมต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ (b = -.80, p < .01)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การทำนายของทั้งโมเดล พบว่าตัวแปรรูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวล ด้านหลีกหนี และรูปแบบการอนุมานสามารถทำนายความพึงพอใจในความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 83

ข้อวิจารณ์

แม้ว่าสมมติฐานทั้งสองข้อจะได้รับการสนับสนุนเพียงบางส่วน แต่ผลการวิเคราะห์โมเดลที่ได้มีความสอดคล้องกับทฤษฎี และงานวิจัยก่อนหน้า จากการที่ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักเป็นตัวแปรซึ่งขึ้นอยู่กับการรับรู้ของบุคคล ดังนั้นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการมองตนเองและมองผู้อื่นในบริบทของความสัมพันธ์ซึ่งก็คือ รูปแบบความผูกพันและตัวแปรด้านการระบุที่มาของสาเหตุและเจตนาหรือแรงจูงใจของอีกฝ่าย เป็นต้น ซึ่งได้แก่ รูปแบบการอนุมาน จึงมีผลต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์

Table 3 Direct effect, indirect effect, and total effect between variables (n = 454)

Construct		Attri			RelaFc		
		DE	IE	TE	DE	IE	TE
AnxFc	*b*	.27	-	.27	-.03	-.11	-.14
	SE	(.04)	-	(.04)	(.06)	(.02)	(.06)
	t	6.57**	-	6.57**	-0.53	-6.57**	-2.28*
	β	.51	-	.51	-.03	-.11	-.14
AvdFc	*b*	.04	-	.04	-.78	-.01	-.80
	SE	(.04)	-	(.04)	(.06)	(.01)	(.06)
	t	0.98	-	0.98	-12.27**	-0.98	-12.36**
	β	.07	-	.07	-.78	-.01	-.80
Attri	*b*	-	-	-	-.39	-	-.39
	SE	-	-	-	-	-	-
	t	-	-	-	-	-	-
	β	-	-	-	-.21	-	-.21
			R^2 = .31			R^2 = .83	
χ^2				16.10, *df* = 15, *p* = 0.38			
RMSEA				.01			
RMR				.02			
GFI				.99			

*p < .05, one-tailed. **p < .01, one-tailed.

อย่างมาก หากความผูกพันเป็นรูปแบบวิตกกังวลสูง หรือหลีกหนีสูง ประกอบกับมีรูปแบบการอนุมานในทางลบ บุคคลจะมีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ต่ำ

บุคคลที่มีรูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวลสูง มักมองเห็นคุณค่าของตนเองต่ำในบริบทของความสัมพันธ์มีความกังวลว่าคู่รักจะไม่รัก และทอดทิ้งตนไป แม้ว่าการที่บุคคลมีรูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวลสูงจะไม่นำไปสู่การลดระดับความพึงพอใจในความสัมพันธ์โดยตรง แต่เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ทางลบในความสัมพันธ์ การมองโลกในแง่ร้ายหรืออนุมานทางลบว่าสถานการณ์มีสาเหตุมาจากตนเองเพราะการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ หรือมองว่าสถานการณ์มีสาเหตุมาจากคู่รัก หรือลักษณะความสัมพันธ์ และมองว่าคู่รักกระทำสิ่งที่ไม่พึงปรารถนานั้นโดยเจตนา มีแรงจูงใจจากความเห็นแก่ตัว และคิดว่าเป็นความผิดของคู่รัก เพราะมีความวิตกกังวลว่าคู่รักจะไม่รักตนและทอดทิ้งตนไป ประกอบกับความวิตกกังวลยังทำให้มองว่าสาเหตุในสถานการณ์ทางลบจะไม่เปลี่ยนแปลงในอนาคต และส่งผลถึงสถานการณ์อื่น ๆ ในความสัมพันธ์ด้วย การอนุมานในลักษณะที่กล่าวมานี้ทำให้มองความสัมพันธ์กับคู่รักในแง่ร้ายมากขึ้น ส่งผลให้รับรู้ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ต่ำลง

การไม่พบอิทธิพลทางตรงของรูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวลที่มีต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์ในงานวิจัยนี้เป็นข้อค้นพบที่แตกต่างจากงานวิจัยของต่างประเทศ เช่น งานวิจัยของ Sumer and Cozzarelli (2004) ซึ่งอาจแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของลักษณะความสัมพันธ์เชิงคู่รักในสังคมไทย ที่บุคคลที่มีรูปแบบความผูกพันแบบวิตกกังวลสูงก็ไม่จำเป็นที่จะพึงพอใจในความสัมพันธ์ในระดับต่ำตราบใดที่ไม่มีการอนุมานสถานการณ์ทางลบในแง่ร้าย ข้อค้นพบนี้เป็นประเด็นที่น่าศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต รวมทั้งการหาแนวทางส่งเสริมการมองโลกในแง่ดีให้แก่ผู้ที่รู้สึกไม่มั่นคงในความสัมพันธ์ด้วย

บุคคลที่มีรูปแบบความผูกพันด้านหลีกหนีสูง มักมองเห็นคุณค่าของคู่รักต่ำในบริบทของความสัมพันธ์ ต้องการหลีกหนีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ไม่เชื่อใจ และไม่ต้องการพึ่งพาคู่รัก ถึงแม้ว่าบุคคลประเภทนี้จะมีคู่รักที่พยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้ความใกล้ชิด หรือเอาใจใส่ดูแล บุคคลก็อาจจะไม่มีความสุขความพึงพอใจกับความสัมพันธ์นั้น เพราะไม่เห็นว่าคู่รักมีคุณค่าควรแก่การให้ความรัก ขาดความศรัทธาเชื่อใจที่จะใกล้ชิด จึงทำให้มีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ต่ำเช่นกัน และเมื่อพิจารณาจากค่าอิทธิพลทางตรง คือ .78 จะพบว่าเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญที่สุดในการทำนายความพึงพอใจในความสัมพันธ์เชิงคู่รักจากการวิจัยนี้ ซึ่งผลที่ได้ในส่วนนี้แตกต่างจากงานวิจัยในต่างประเทศ เช่น Cozzarelli, Hoekstra, and Bylsma (2000), Collins and Read (1990) และ Sumer and Cozzarelli (2004) ที่พบว่า ความสัมพันธ์และอิทธิพลของรูปแบบความผูกพันด้านหลีกหนีต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำกว่าความสัมพันธ์และอิทธิพลของรูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวล นับเป็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจระหว่างสังคมไทยและสังคมตะวันตกในบริบทของความสัมพันธ์เชิงคู่รัก สาเหตุของความแตกต่างนี้ที่ชัดเจนส่วนหนึ่งคือ วัฒนธรรมแบบคติรวมหมู่ (collectivism) ในสังคมตะวันออกเช่นสังคมไทยที่คำนึงถึงบรรทัดฐานของกลุ่มและสร้างเอกลักษณ์ส่วนบุคคลจากสมาชิกภาพในกลุ่มตลอดจนมองโลกโดยเน้นผู้อื่นรอบตัวเป็นสำคัญ ซึ่งแตกต่างจากสังคมตะวันตกที่มีความเป็นปัจเจกนิยม (individualism) คำนึงถึงความเป็นอิสระไม่ขึ้นกับผู้อื่นและเน้นตนเองเป็นสำคัญ (Triandis, 1995) ดังนั้นอิทธิพลของรูปแบบความผูกพันและการอนุมานสาเหตุรวมถึงการกล่าวโทษคู่รักในบริบทของวัฒนธรรมคติรวมหมู่และปัจเจกนิยมที่มีต่อการรับรู้ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ ย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นประเด็นที่สมควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปในอนาคต

การที่ไม่พบอิทธิพลทางอ้อมของรูปแบบความผูกพันด้านหลีกหนีที่มีต่อความพึงพอใจในความ

สัมพันธ์ โดยส่งผ่านรูปแบบการอนุมานนั้น สามารถอธิบายได้จากงานวิจัยของ Passer, Kelley, and Michela (1978) และ Holtzworth-Munroe and Jacobson (1985) ที่เสนอว่าบุคคลจะต้องการอนุมานสถานการณ์ในความสัมพันธ์หากสถานการณ์นั้นทำให้ตนโกรธ หรืออับอาย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความหลีกหนีสูงอาจไม่มีความต้องการที่จะอนุมาน เพราะไม่ใส่ใจในความสำคัญของสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ใกล้ชิดอยู่แล้ว รูปแบบการอนุมานจึงไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเป็นตัวแปรส่งผ่านไปยังความพึงพอใจในความสัมพันธ์

อย่างไรก็ตามจากค่าสัมประสิทธิ์การทำนายที่พบว่าตัวแปรรูปแบบความผูกพัน และรูปแบบการอนุมานสามารถทำนายความพึงพอใจในความสัมพันธ์ได้ถึงร้อยละ 83 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรทางบุคลิกภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งในความสัมพันธ์เชิงคู่รัก การนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์เพื่อเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ราบรื่นของคู่รักตามที่ได้เสนอแนะมานั้น เป็นหัวข้อที่ควรได้รับการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีคู่รัก หรือเคยมีคู่รักเป็นบุคคลเพศตรงข้าม ซึ่งผลที่ได้อาจไม่ครอบคลุมไปยังประชากรในอาชีพ วัย และเพศวิถีอื่น ๆ ดังนั้น ในการศึกษาต่อไป ควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างจากนี้ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมและสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบความผูกพันและรูปแบบการอนุมาน ต่อความพึงพอใจในความสัมพันธ์เชิงคู่รักได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สรุป

ผลการวิจัยพบว่าตัวแปร รูปแบบความผูกพันและรูปแบบการอนุมานมีผลต่อระดับความพึงพอใจในความสัมพันธ์ โดยระดับรูปแบบความผูกพันด้านหลีกหนีที่สูงจะส่งผลโดยตรงให้บุคคลมีระดับความพึงพอใจในความสัมพันธ์น้อยลง ส่วนระดับรูปแบบความผูกพันด้านวิตกกังวลที่สูงนั้น แม้จะไม่ส่งผลให้บุคคลพึงพอใจในความสัมพันธ์น้อยลงโดยตรง แต่เมื่อบุคคลนั้นอนุมานสถานการณ์ทางลบในความสัมพันธ์ในแง่ร้ายก็จะส่งผลให้มีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ลดลง

ผลการวิจัยนี้นอกจากจะเป็นประโยชน์ในเชิงทฤษฎีโดยชี้ให้เห็นโครงสร้างของอิทธิพลของตัวแปรดังกล่าวแล้ว ยังมีประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันที่ความสัมพันธ์เชิงคู่รักเป็นบริบทที่มีบทบาทสำคัญในชีวิตของบุคคลทั่วไปตั้งแต่วัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ โดยเป็นการทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของบุคลิกภาพของคู่รัก ซึ่งเป็นสิ่งที่หล่อหลอมในตัวบุคคลมาเป็นระยะเวลานานว่า ส่งผลอย่างมากต่อความสัมพันธ์เชิงคู่รัก และการทำความเข้าใจในความเป็นมาของรูปแบบความผูกพันของตนเองและคู่รัก ประกอบกับการมีความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการอนุมานอาจช่วยให้คู่รักสามารถปรับตัวและรับรู้กันและกันในทางที่ดีขึ้น และเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ราบรื่นของคู่รักได้

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิตจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

ปารณีย์ อิ่มธนาวณิช. (2545). *แรงจูงใจของความรักที่ไม่ได้รับการตอบสนองและรูปแบบความผูกพันใน ฐานะตัวทำนายระดับความรุนแรงและประสบการณ์ความรักที่ไม่ได้รับการตอบสนอง*

(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วาริน เทพยายน. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพความพึงพอใจในความสัมพันธ์กับรูปแบบความรักของคู่รัก* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Abramson, L. Y., Seligman, M. E., & Teasdale, J. D. (1978). Learned helplessness in human: Critique and reformulation. *Journal of Abnormal Psychology, 71*, 94–109.

Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, *7*, 147–178.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment.* New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation, anxiety, and anger.* New York: Basic Books.

Bradbury, T. N., & Fincham, F. D. (1990). Attribution in marriage: Review and critique. *Psychological Bulletin, 107,* 3–33.

Collins, N. L. (1996). Working models of attachment: Implication of explanation, emotion, and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, *71*, 810–832.

Collins, N. L., Ford, M. B., Guichard, A. C., & Allard, L. M. (2006). Working models of attachment and attribution processes in intimate relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *32*, 201–219.

Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, *58*, 644–663.

Corr, P. J., & Gray, J. A. (1996). Attributional style as a personality factor in insurance sales performance in the UK. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, *69*, 83–87.

Cozzarelli, C., Hoekstra, S. J., & Bylsma, W. H. (2000). General versus specific mental models of attachment: Are they associated with different outcomes? *Personality and Social Psychology Bulletin, 26*, 605–618.

Erikson, E. H. (1975). *Life history and the historical moment.* New York: Norton.

Fincham, F. D., & Bradbury, T. N. (1992). Assessing attributions in marriage: The relationship attribution measure. *Journal of Personality and Social Psychology*, *62*, 457–468.

Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350–365.

Gallo, L. C., & Smith, T. W. (2001). Attachment style in marriage: Adjustment and responses to interaction. *Journal of Social and Personal Relationship, 18,* 263–289.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Andeson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective* (7th ed.). Upper Saddle River: Pearson.

Hazan, P., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, *52*, 511–524.

Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and Family, 50*, 93–98.

Hendrick, S. S., Hendrick, C., & Adler, N. L. (1988). Romantic relationships: Love, satisfaction, and

staying together. *Journal of Personality and Social Psychology, 54,* 980–988.

Holtzworth-Munroe, A., & Jacobson, N. S. (1985). Causal attribution of married couple: When do they search for causes? What do they conclude when they do? *Journal of Personality and Social Psychology*, *48*, 1398–1412.

Monroe, S. M., Rohde, P., Seeley, J. R., & Lewinsohn, P. M. (1999). Life events and depression in adolescence: Relationship loss as a prospective risk factor for first onset of major depressive disorder. *Journal of Abnormal Psychology, 108,* 606–614.

Passer, M. W., Kelley, H. H., & Michela, J. L. (1978). Multidimensional scaling of the causes for negative interpersonal behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, *36*, 951–962.

Seligman, M. E. P. (1990). *Learned optimism.* New York: Pocket Books.

Stackert, R. A., & Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, *34*, 1419–1429.

Sumer, N., & Cozzarelli, C. (2004). The impact of adult attachment on partner and self-attributions and relationship quality. *Personal Relationships, 11,* 355–371.

Triandis, H. C. (1995). *Individualism-collectivism.* Boulder, CO: Westview Press.

White, J. K., Hendrick, S. S., & Hendrick, C. (2004). Big five personality variables and relationship constructs. *Personality and Individual Differences*, *37*, 1519–1530.

TRANSLATED THAI REFERENCES

Imthanavanich, P. (2002). *Motivation for unreciprocated love and attachment styles as predictors of intensity and experiences of unreciprocated love.* (Unpublished master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]

Tepayayone, W. (1999). *Relationships between personality traits, relationship satisfaction, and love style of dating couples.* (Unpublished master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]